

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 51 0 P 054522 21 Rev 2
Sarajevo, 31.08.2021. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Marijane Omerčaušević, kao predsjednice vijeća, Radenka Blagojevića i Mustafe Šabića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Udruženje „Vaša prava BiH“ Sarajevo, ulica Safeta Hadžića broj 66, Novi Grad Sarajevo, koga zastupa punomoćnik Zlatan Terzić, advokat iz Sarajeva, protiv tuženog Srednjobosanskog kantona/Kanton Središnja Bosna, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, koga zastupa zakonski zastupnik Kantonalno pravobranilaštvo i umješača na strani tuženog Roditeljsko vijeće Srednje škole Vitez, Osnovne škole Vitez, Prve osnovne škole Bugojno, Srednje škole Busovača, Srednje škole Uskoplje, Osnovne škole „13. rujan“ Jajce, Osnovne škole „Gromiljak“ iz Gromiljaka, Srednje škole Uskoplje i Srednje škole Vitez, svi zastupani po punomoćniku Jasni Dunder, advokatu iz Novog Travnika, radi utvrđivanja diskriminacije i dr., v.s. 12.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Kantonalnog suda u Novom Travniku broj: 51 0 P 054522 15 Gž 3 od 30.12.2015. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 31.08.2021. godine, donio je sljedeću:

P R E S U D U

Revizija se usvaja, obje nižestepene presude preinačavaju i sudi:
Utvrđuje se je tuženi Kanton Središnja/Srednjobosanski Kanton, Ministarstvo obrazovanja, nauke kulture i sporta davanjem saglasnosti i organiziranjem škola na etničkom principu, te donošenjem i implementacijom školskih planova i programa utemeljenih na etničkom principu dozvolio segregaciju učenika u osnovnim i srednjim školama na području KSB/SBK-a, na temelju njihove etničke pripadnosti čime je počinio diskriminaciju, te nalaže se tuženom da preduzme neophodne i zakonom predviđene korake i radnje usklađene sa legitimnim i specifičnim ciljevima obrazovanja u skladu sa propisima u Bosni i Hercegovini, a sve sa ciljem da se prestane sa daljnjom segregacijom i diskriminacijom djece u školama na području Kantona Središnja Bosna/Srednjobosanskog Kantona na temelju njihove etničke pripadnosti, tako što će odmah ustanoviti jedinstvene integrisane multikulture obrazovne ustanove – škole za utvrđena upisna područja sa jedinstvenim nastavno naučnim planom i programom uz puno poštivanje prava djece na obrazovanje na maternjem jeziku, a sve u roku od 30 dana od dana prijema prepisa ove presude pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Opštinskog suda u Travniku: 51 0 P 054522 13 P 3 od 04.03.2015. godine u prvom stavu izreke odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim traži da se utvrdi da je tuženi Kanton Središnja/Srednjobosanski Kanton, Ministarstvo obrazovanja, nauke kulture i sporta davanjem saglasnosti i organiziranjem škola na etničkom principu, te donošenjem i implementacijom školskih planova i programa utemeljenih na etničkom principu dozvolio segregaciju učenika u osnovnim i srednjim školama na području KSB/SBK-a, na temelju njihove etničke pripadnosti čime je počinio diskriminaciju, te naloži tuženom da

preduzme neophodne i zakonom predviđene korake i radnje usklađene sa legitimnim i specifičnim ciljevima obrazovanja u skladu sa propisima u Bosni i Hercegovini, a sve sa ciljem da se prestane sa daljnjom segregacijom i diskriminacijom djece u školama na području Kantona Središnja Bosna/Srednjobosanskog Kantona na temelju njihove etničke pripadnosti, tako što će odmah ustanoviti jedinstvene integrisane multikulturne obrazovne ustanove-škole za utvrđena upisna područja sa jedinstvenim nastavno naučnim planom i programom uz puno poštivanje prava djece na obrazovanje na maternjem jeziku, a sve to u roku od 30 dana od dana presuđenja pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Presudom prvostepenog suda u drugom stavu izreke odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Novom Travniku broj: 51 0 P 054522 15 Gž 3 od 30.12.2015. godine odbijena je žalba tužitelja i potvrđena prvostepena presuda.

Protiv drugostepene presude reviziju je blagovremeno izjavio tužitelj zbog povrede odredaba parničnog postupku i pogrešne primjene materijalnog prava sa prijedlogom da revizijski sud usvajanjem revizije preinači nižestepene presude tako što će u cijelosti usvojiti tužbeni zahtjev, ili da ukine drugostepenu presudu i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

U odgovoru na reviziju tuženi i umješaci na strani tuženog su predložili da revizijski sud odbije reviziju kao neosnovanu.

Odlučujući o reviziji tužitelja protiv drugostepene presude Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine je dana 03.10.2017. godine pod brojem: 51 0 P 054522 16 Rev donio presudu kojom je reviziju odbio.

Odlučujući o apelaciji tužitelja Ustavni sud Bosne i Hercegovine je Odlukom o dopustivosti i meritumu broj AP-166/18 od 15.07.2021. godine apelaciju djelimično usvojio, utvrdio kršenje zabrane diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u vezi sa pravom na obrazovanje iz člana II/3. 1) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te kršenje člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Istom Odlukom ukinuta je presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 51 0 P 054522 16 Rev od 03.10.2017. godine i predmet vraćen Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine uz nalog da po hitnom postupku donese drugu odluku u skladu sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u vezi sa pravom na obrazovanje iz člana II/3.1) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Naloženo je Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u roku od 60 dana od dana dostavljanja ove Odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Postupajući po nalogu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, ispitujući pobijanu presudu u granicama navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u smislu odredbe člana 241. Zakona o parničnom postupku („Službene novine F BiH“ broj 53/03, 75/05 i 19/06, u daljem tekstu: ZPP), koji se u konkretnom postupku primjenjuje na osnovu odredbe člana 106. stav 2. Zakona

o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Službene novine F BiH“ broj 98/15), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz sljedećih razloga:

Nije osnovan revizijski prigovor povrede odredbe člana 231. ZPP. U skladu sa odredbom člana 231. ZPP drugostepeni sud će u obrazloženju presude odnosno rješenja ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značaja. To znači da drugostepeni sud nije dužan u obrazloženju presude ili rješenju cijeliti one žalbene navode koji nisu od odlučnog značaja za odluku po žalbi. Revident u reviziji ne navodi koji to konkretni žalbeni navod koji je od odlučnog značaja nije cijeljen u obrazloženju pobijane presude.

Osnovano revizija ukazuje da je u nižestepenim presudama pogrešno primijenjeno materijalno pravo.

U konkretnom slučaju radi se o tužbi za zaštitu od diskriminacije (segregacije) zbog fizičkog razdvajanja djece po etničkom principu u obrazovanom sistemu Srednjobosanskog kantona.

Iz utvrđenja i pravnih stavova nižestepenih sudova proizilazi da su na području SBK/KSB usvojena dva nastavna plana i programa, nastavni plan na bosanskom jeziku i nastavni plan na hrvatskom jeziku, sa zajedničkom jezgrom 70%, u skladu sa nastavnim planom i programom za osnovnu školu koju je donio federalni ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta, broj: UP-I-03-38-2-3647/99 i planom i programom za opšte gimnazije, broj: UP-I-03-38-2-3648/99, oba od 15.07.1999. godine, gdje je tačkom 3. određeno da kantonalne obrazovne vlasti mogu nastavni plan prihvatiti u cijelosti ili kao središnji program sa obaveznim dijelom 70% i dijelom koji se može mijenjati, te postoje dva nastavna plana i programa na službenim jezicima konstitutivnih naroda F BiH, bosanskom i hrvatskom jeziku sa jedinstvenom zajedničkom jezgrom od 70%, a što su potvrdili i saslušani svjedoci G.K., ministar J.J., kao i S. Đ., svjedok tužitelja, koja je u svom iskazu prilikom saslušanja, na glavnoj raspravi navela da Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju je saglasan sa međunarodnim Konvencijama i standardima i entitetskim aktima, a kojim je predviđena zajednička jezgra, a sa kojom su usklađene i Izmjene i dopune Zakona o osnovnom školstvu i Zakona o srednjem školstvu SBK/KSB („Službene novine SBK/KSB“, broj: 17/04). Nižestepeni sudovi dalje utvrđuju da je postojeća zajednička jezgra nastavnih planova i programa u Bosni i Hercegovini za osnovnu školu i gimnaziju utvrđena 2003. godine, na temelju tada važećih nastavnih planova i programa za osmogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH i devetogodišnju osnovnu školu u Republici Srpskoj. Zajednička jezgra nastavnih planova i programa u BiH isključivo je usmjerena na predmete i njihove programske sadržaje koji su prepoznati kao zajednički. Sporazum o zajedničkoj jezgri cjelovitih razvojnih programa za rad u predškolskim ustanovama donesen je 2008. godine, a u primjeni je od 2009/10 godine. Od školske 2009/2010 godine na području cijele Bosne i Hercegovine primjenjuju se nastavni planovi i programi za devetogodišnje obavezno obrazovanje i u tim nastavnim planovima i programima ostvarena je visoka uključenost sadržaja zajedničke jezgre nastavnih planova i programa raspoređenih na devet razreda osnovne škole. U SBK/KSB postoje dva nastavna plana i programa na bosanskom i hrvatskom jeziku sa zajedničkom jezgrom 70%, kao obavezni dio i 30% koji se može mijenjati, shodno odredbama člana 15., člana 15a. i člana 16. Zakona o osnovnom školstvu, kao i odredbama člana 26. Zakona o srednjem školstvu, („Sl. novine SBK/KSB“, broj: 11/01 i izmjene zakona „Službene novine SBK/KSB“, broj: 17/2004) u vezi sa odredbama člana 6., člana 23., člana 26. i člana 43. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju („Službeni glasnik BiH“ broj 18/2003), uz poštivanje prava pohađanja nastave na maternjem jeziku, a kako je to predviđeno odredbama člana 28., člana 29. i člana 30. Konvencije o pravima djeteta iz

1989. godine, uz pravo izbora roditelja i djeteta po kom nastavnom planu i programu će pohađati nastavu. Mogućnost i postojanje dva nastavna plana i programa na bosanskom i hrvatskom jeziku sa zajedničkom jezgrom 70% saglasno je i sa Konvencijom protiv diskriminacije u odgoju i obrazovanju usvojene na 11. Zasedanju Opšte konferencije UNESCO-a dana 14.12.1960. godine, koja je stupila na snagu 22.05.1962. godine i koju je BiH ratifikovala 12.07.1993. godine, gdje su u članu 2. Konvencije navedene okolnosti koje se ne smatraju diskriminacijom u smislu člana 1., a to je osnivanje ili održavanje posebnih odgojno obrazovnih ustanova ili sistema zbog vjerskih ili jezičkih razloga. Iz Izvještaja BiH za drugi ciklus, periodičnog pregleda u skladu sa stavom 5. Aneksa Rezolucije 16/21, Komiteta za ljudska prava koja je usvojen na sjednici Vijeća ministara od 30.07.2014. godine, proizilazi da je u obrazovanju došlo do poboljšanja, te da 70% sadržaja u nastavnim planovima je zajednička jezgra, čime su uklonjeni elementi segregacije. Odbijajući tužbeni zahtjev tužitelja da tuženi odmah ustanovi jedinstvene integrirane obrazovne ustanove – škole za utvrđena upisna područja sa jedinstvenim nastavno – naučnim planom i programom, nižestepeni sudovi zauzimaju pravni stav da taj zahtjev nije postavljen u smislu člana 4a., Zakona o osnovnom školstvu SBK/SBK, te člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom školstvu („Službene novine SBK/KSB“, broj: 17/2004). Odredbom člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnoj školi, dodat je član 4a. kojim je određeno da danom stupanja na snagu ovog zakona, ujedinit će se rukovodstvo i uprava u svim školama koje koriste istu školsku zgradu i u područnim školama u kojima rukovodstvo i uprava nisu jedinstveni sa matičnom školom ili ako se nastava izvodi na više nastavnih planova, te škole iz stava 1. imat će jednog direktora i pomoćnika direktora....., Administrativno ujedinjenje se ne odnosi na nastavni plan i program (nastava se izvodi po nastavnom planu i programu u kojem je implementirana zajednička jezgra), a kako se to i navodi u sedmom i osmom periodičnom izvještaju o primjeni međunarodne Konvencije o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD) u Bosni i Hercegovini, (Sarajevo, juni 2008. godine), koji je kao dokaz predložio i izveo tužitelj. Nižestepeni sudovi dalje zaključuju da citiranom odredbom zakona nije utvrđena obaveza nadležne vlasti, Kantona, Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, da odmah ustanovi jedinstvene integrirane, multikulturalne ustanove, nego odredbe Zakona o izmjenama Zakona o osnovnom školstvu KSB/SBK, koje je donio Visoki predstavnik, govore o ujedinjenju rukovodstva i uprave. Krećući se u granicama postavljenog tužbenog zahtjeva shodno članu 2. Zakona o parničnom postupku F BiH, nižestepeni sudovi odbijaju tužbeni zahtjev kao neosnovan shodno gore navedenim odredbama, te odredbama člana 59. i člana 60. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju. Nižestepeni sudovi zaključuju da pozivanje tužitelja na odluku Vrhovnog suda F BiH broj: 58 0 Ps 085653 13 Rev od 29.8.2014. godine, a po kojoj Vrhovni sud potvrđuje prvostepenu presudu Opštinskog suda u Mostaru kojom je utvrđeno postojanje diskriminacije u školama na području Hercegovačko – neretvanskog kantona, nema utjecaja na ovaj spor, jer u ovoj pravnoj stvari nisu uopšte tužene škole na području Kantona SBK/KSB, pa čak ni one škole koje se nalaze u jednoj istoj školskoj zgradi tzv. „dvije škole pod istim krovom“.

Prema odredbi člana 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09) koji je važio u vrijeme donošenja nižestepenih presuda, diskriminacijom u smislu ovog zakona, smatrati će se svako različito postupanje uključujući i svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovima prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze sa nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i pola, polnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja

ima za svrhu i posljedicu da bilo kojem licu onemogućiti ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima javnog života.

U skladu sa odredbom člana 4. stav 4. istog zakona segregacija je djelo kojim (fizičko ili pravno) lice odvaja druga lica na osnovu jedne od nabrojanih osnova iz člana 2. ovog zakona, u skladu sa definicijom diskriminacije sadržanom u članu 2. ovog zakona. U skladu sa odredbom člana 11. stav 1. tog zakona svako lice ili grupa lica koja smatra da je diskriminisana može tražiti zaštitu svojih prava putem postojećih sudskih i upravnih postupaka. Odredbom člana 12. Zakona o zabrani diskriminacije je propisano da lice ili grupa lica koja su izložena bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovog zakona, ovlašteni su da podnesu tužbu i traže:

- a) utvrđivanje da je tuženi povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je preduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);
- b) zabranu preduzimanja radnji kojima se krši ili se može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrši radnja kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije).

Odredbom člana 15. stav 1. tog zakona je propisano da u slučajevima kada lice ili grupa lica navode činjenice iz člana 12. ovog zakona, potkrepljujući navode o tome da je zabrana diskriminacije prekršena, navodni prekršilac dužan je dokazati da nije prekršio princip jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

Kako proizilazi iz sadržaja spisa tužitelj se u postupku pozvao na niz izvještaja međunarodnih organizacija, prvenstveno Komiteta za ukidanje rasne diskriminacije, u kojima je koncept „dvije škole pod jednim krovom“ označen kao oblik segregacije u obrazovanju. U toku postupka provedeni su dokazi čitanjem Izvještaja komesara za ljudska prava, Sedmog i Osmog periodičnog izvještaja, Izvještaja Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice o primjeni Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, Izvještaj specijalnog izvjestioca Generalnoj skupštini UN-a, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije. Slijedeći stav Ustavnog suda Bosne i Hercegovine iz Odluke AP-166/18 od 15.07.2021. godine ovaj sud, suprotno stavu nižestepeni sudova, smatra da je osnovan revizijski prigovor da je tužitelj učinio vjerovatnim svoje navode o diskriminaciji te da je na tuženom bio teret dokazivanja da do diskriminacije nije došlo, a što tuženi nije učinio. Štaviše nije ni negirao činjenicu o postojanju dvije škole u jednoj školskoj zgradi, što su nižestepeni sudovi pogrešno tumačili kao administrativno pitanje, a ne pitanje razdvajanja djece po etničkom principu u obrazovnom procesu. Tuženi nije dokazao da ne postoji razdvajanje djece u školama na području Srednjobosanskog kantona ili da za to postoji objektivno i razumno opravdanje, odnosno da se nastoji postići legitiman cilj.

Ovaj sud je cijenio i ostale revizijske navode, ali pošto isti nisu od odlučnog značaja (član 253. u vezi sa članom 231. ZPP) nije ih posebno obrazlagao.

Iz gore navedenih razloga valjalo je usvajanjem revizije preinačiti nižestepene presude i u cijelosti usvojiti tužbeni zahtjev, a na osnovu odredbe člana 251. ZPP

Predsjednica vijeća
Marijana Omerčaušević, s.r.